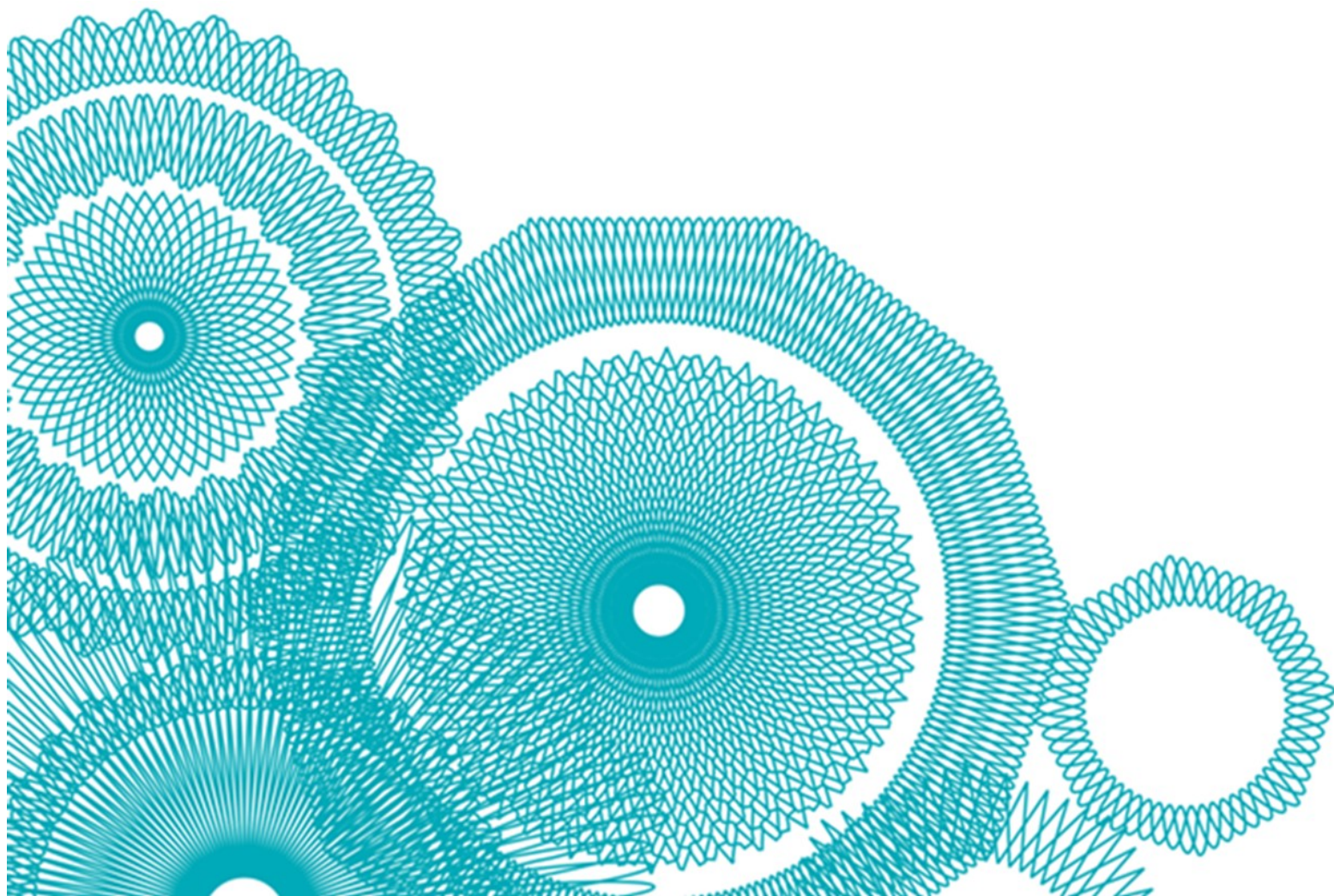


Høringsnotat om endringer i barnevernloven – Regulering av bruk av sakkyndige i barnevernssaker

Sendt på høring: 30. mars 2020

Høringsfrist: 30. juni 2020



1 Innledning

I en del barnevernssaker benytter barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen eksterne sakkyndige med særlig fagkunnskap for blant annet å vurdere barnets utviklingsnivå, fungering og omsorgsbehov. Instansene kan også benytte sakkyndige for å foreta personlighetsvurderinger, vurdere hvordan foreldrenes psykiske helse, rusmiddelavhengighet, evner, voldsutøvelse m.m. kan påvirke deres omsorgsevne og barnas omsorgsbehov. Hensikten er å få et godt faglig grunnlag for de beslutninger som tas. De fleste sakkyndige i barnevernssaker er utdannet psykologer, men de kan også ha en annen fagbakgrunn.

Når det innhentes sakkyndige rapporter, kan disse bli en sentral del av avgjørelsesgrunnlaget. Derfor er det særdeles viktig at bidrag fra sakkyndige holder en god faglig standard.¹ Det er ønskelig med en regulering som kan styrke det formelle rammeverket rundt sakkyndigoppdraget for å heve kvaliteten og styrke tilliten til det sakkyndige arbeidet og til avgjørelsesorganenes beslutninger.

Departementet foreslår i dette høringsnotatet å gi en forskriftshjemmel i barnevernloven om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer.

Endringene omtales i punkt 5 – 6 under.

Nærmere forskriftsbestemmelser vil bli utarbeidet senere, og vil sendes på offentlig høring.

2 Bruk av sakkyndige i barnevernssaker

2.1 Om sakkyndige

Med en *sakkyndig* forstås en person med særlig fagkyndighet som får i oppdrag å utrede og vurdere spørsmål som forvaltning eller domstol ønsker belyst i saker som gjelder barn. I barnevernssaker gjelder det særlig psykologiske eller sosiale forhold som saken reiser. Den sakkyndige opptrer som selvstendig fagperson, uavhengig av parter og beslutningsorgan.

Den sakkyndiges oppgave vil være å utrede et saksforhold eller et begrenset tema. På barnevernsområdet vil en sakkyndig utredning ha som formål å bidra til sakens opplysning og være en del av beslutningsgrunnlaget når henholdsvis barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolene tar stilling til spørsmål om tiltak etter barnevernloven. Den sakkyndiges oppdragsgiver kan være en av partene, enten den offentlige part ved barneverntjenesten eller en privat part som ser seg tjent med å bruke sakkyndige. Videre kan fylkesnemnda eller domstolene være oppdragsgiver.

Ved innføring av Barnesakkyndig kommisjon, ble det uttalt i forarbeidene, at en *sakkyndig rapport* er det materiale som den sakkyndige legger fram fra et spesifikt arbeid som det er bedt om.²

¹ NOU 2017:8 Særdomstoler på nye områder? Pkt. 21.1

² Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) pkt. 4.1

Det er barneverntjenesten som har ansvaret for å dekke utgiftene til en sakkyndig rapport den selv har bestilt. Barneverntjenesten dekker også en sakkyndig rapport der fylkesnemnda er oppdragsgiver. Departementet har imidlertid i høringsnotat om ny barnevernslov foreslått at betalingsansvaret overføres til fylkesnemnda.³ Sakkyndige som oppnevnes av domstolene dekkes av det offentlige. Når det er privat part som engasjerer sakkyndig for en sak i fylkesnemnda eller domstolen må foreldrene selv betale den sakkyndiges honorar.⁴

2.2 Om Barnesakkyndig kommisjon

Barnesakkyndig kommisjon har i henhold til barnevernloven § 2-5 som oppgave å vurdere rapporter fra sakkyndige. Den sakkyndige rapporten skal være vurdert av Barnesakkyndig kommisjon før den kan legges til grunn for vedtak eller avgjørelser i barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstol, jf. barnevernloven § 4-3 fjerde ledd, § 7-17 andre ledd og § 7-24 tredje ledd. Også rapporter avgitt av sakkyndige som er engasjert av private parter, skal gjennomgås av kommisjonen.

Kommisjonen kan vurdere om de faglige vurderingene ser ut til å henge sammen med den informasjonen som gis, og om arbeidet er gjort på en faglig og metodisk allment akseptert måte. I dette ligger blant annet at arbeidet fra Barnesakkyndig kommisjon ikke kan ses som en kvalitetssikring av konklusjonen.⁵

Som begrunnelse for å opprette kommisjonen, er det i lovforarbeidene vist både til behovet for godt fagarbeid som grunnlag for beslutninger i barnevernssakene, og til at kommisjonen gjennom sin rolle kan bidra til å styrke den private parts tillit til de sakkyndiges utredninger.⁶ Ordningen med Barnesakkyndig kommisjon ble evaluert i 2015.⁷ Evalueringen viste at etableringen av kommisjonen har bidratt til økt rettssikkerhet i barnevernssaker, i tråd med intensjonene. Barnesakkyndig kommisjon har bidratt positivt til kvalitet på sakkyndigrapporter og prosesser i avgjørelsesorganene.

2.3 Omfanget

Antallet rapporter som vurderes årlig av Barnesakkyndig kommisjon varierer. Det var en økning fram til 2013, hvor antallet innkomne rapporter var 1004. Etter det har antallet blitt redusert og i 2018 mottok kommisjonen 689 rapporter til vurdering. Av disse var 348 rapporter bestilt av barneverntjenesten, 69 rapporter fra fylkesnemndene, 239 fra tingrettene, 28 fra lagrettene, 1 fra Høyesterett og 4 rapporter fra private parter.

Barnesakkyndig kommisjon skriver i årsrapporten for 2018 at det er uklart hva nedgangen i antall innkomne rapporter de siste årene skyldes. Kommisjonen skriver videre at de tidligere har antatt at økt kompetanse i barneverntjenesten medfører at behovet for sakkyndige

³ Barne- og familiedepartementets høringsnotat – Forslag til ny barnevernslov, 4. april 2019.

⁴ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen Q-1158 B, pkt. 8.1

⁵ Særdomstoler på nye områder? NOU 2018:8, pkt. 21.4.1

⁶ Ot.prp. nr. 68 (2007-2008) kapittel 8.1 side 23-25.

⁷ Agenda Kaupang, Evaluering av Barnesakkyndig kommisjon og vurdering av utvidet ansvarsområde

vurderinger er mindre. I tillegg uttaler de at både kommunenes økonomi og tilgangen på sakkyndige i barnevernssaker kan virke inn.

3 Bakgrunn for høringsnotatet

Barnevernslovutvalget⁸ foreslo i sin utredning ingen forslag til endringer av reglene som omhandler sakkyndige. Utover noen mindre språklige endringer ble det i høringsnotatet om ny barnevernslov kun foreslått en materiell endring knyttet til reguleringen av sakkyndige, som gjelder at fylkesnemnda skal ha betalingsansvaret for sakkyndige oppnevnt av nemnda, og ikke som i dag hvor det er kommunen som har betalingsansvaret.⁹ Det var imidlertid flere høringsinstanser som tok opp andre problemstillinger knyttet til bruk av sakkyndige.

Blant dem som har uttalt seg til forlaget om ny barnevernslov er *Barnesakkyndig kommisjon, Fylkesmannen i Oslo og Viken, Statens sivilrettsforvaltning, Familiekanalen, Kompetansenettverk for kvalitet i barnevernet (KIB Norge), Stiftelsen barnas rettigheter, Forandringsfabrikken og Organisasjonen for barnevernsforeldre.*

Flere omtaler behovet for at tilliten til sakkyndige styrkes. Det trekkes også frem at sakkyndiges bindinger til barneverntjenesten gjør at sakkyndige ikke fremstår som uavhengige nok. Flere påpeker sakkyndiges makt. *Forandringsfabrikken* mener sakkyndiges store makt over barnas liv svekker barnas rettssikkerhet. Noen hadde konkrete innspill til hvordan lovteksten som omhandler sakkyndige bør formuleres.

Departementet viser også til Særdomstolsutvalget¹⁰ som blant annet ble bedt om å vurdere flere spørsmål knyttet til bruk av sakkyndige i saker som gjelder barn.¹¹ Særdomstolsutvalget anbefalte blant annet at sakkyndige rapporter i foreldretvistsakene vurderes av Barnesakkyndig kommisjon på samme måte som i barnevernssakene.¹² Utvalget drøftet i tillegg at det som et fornuftig supplement til å utvide ordningen med Barnesakkyndig kommisjon kan oppnevnes to sakkyndige i den enkelte sak. Det ble blant annet vist til at både barnevernssaker og foreldretvistsaker inkluderer krevende temaer og problemstillinger. Arbeidet er belastende, og kan være ganske ensomt. Det ble vist til at sakkyndige kan ha behov for et drøftingsrom i arbeid med slike saker. Etter utvalgets syn bør det ikke være hindringer i regelverket for å oppnevne to sakkyndige i barnesaker i tilfeller der dette anses som en god ordning. Når det gjelder utvalgets forslag om å utvide ansvarsområdet til Barnesakkyndig kommisjon til også å omfatte sakkyndigrapporter i foreldretvistsaker, utredes dette nærmere, jf. Prop. 1 S (2019–2020) fra Barne- og familiedepartementet s. 56. Når det gjelder utvalgets drøfting av oppnevning av to sakkyndige i barnevernssaker, følger departementet ikke opp dette nå. Etter dagens regler er det opp til avgjørelsesorganet å vurdere behovet for en ekstern sakkyndig i den enkelte sak, og det vil etter dagens regler kunne være adgang til å oppnevne to sakkyndige.

⁸ Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse (NOU 2016:16)

⁹ Dette forslaget vil bli behandlet i forslaget til ny barnevernslov som departementet tar sikte på å legge frem for Stortinget våren 2021.

¹⁰ Særdomstoler på nye områder? (NOU 2017:8)

¹¹ I utvalgets mandat står det at utvalget skal vurdere bruken og kvalitetssikringen av sakkyndigerklæringer og sakkyndig arbeid i barnelovsaker og barnevernsløvsaker, samt tilgang til sakkyndige.

¹² Særdomstoler på nye områder? (NOU 2017:8) pkt. 21.4.3

4 Spørsmål som følges opp i andre løp

Kompetansekrav for sakkyndige

Barnevoldsutvalget foreslår i NOU 2017: 12 *Svikt og svik* å innføre kompetansekrav til psykologer som tar på seg barnesakkyndige oppdrag, og å vurdere å innføre et krav om at barnesakkyndige har spesialistkompetanse i en spesialitet som er relevant for mandatet. Dette foreslås på bakgrunn av en omtale av de barnevernssakene som utvalget gjennomgikk. Forslagene er derfor ikke utredet for bruken av sakkyndige i foreldretvistsaker. Særdomsutvalget¹³ verken drøfter eller anbefaler kompetansekrav.

Når det gjelder barnevernssaker viser departementet til høringsnotatet om kompetanse i barnevernet som er sendt på høring samtidig med dette. I høringsnotatet foreslår departementet blant annet å lovfeste krav om relevant master for ansatte i den kommunale barnevernstjenesten som skal utføre nærmere bestemte oppgaver, herunder gjennomføring av undersøkelser. I høringsnotatet er det foreslått at kravet også skal omfatte sakkyndige som barnevernstjenesten har engasjert etter barnevernloven § 4-3. Departementet viser til at sakkyndige som benyttes av barneverntjenesten i forbindelse med en undersøkelse minimum bør ha utdanning på tilsvarende nivå som barneverntjenestens egne ansatte. Utover minimumskravet er det i høringsnotatet presisert at det er kommunens ansvar å vurdere hvilken kompetanse den sakkyndige må ha for utrede saken.

Etter departements syn kan tiltak foreslått i dette notatet samt tiltak i høringsnotatet om kompetanse i barnevernet samlet være tiltak som bidrar ytterligere til kvalitet på og tillit til det sakkyndige arbeidet. I tillegg vil departementet, etter anbefalinger fra Bufdir senhøsten 2020, vurdere om utdanningsprogram for barnefaglige sakkyndige og register over barnefaglige sakkyndige bør videreutvikles og forbedres. Videre pågår det en revisjon av Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen (utgitt 2009). På bakgrunn av dette legger departementet ikke opp til å foreta en nærmere utredning av kompetansekrav til sakkyndige i barnevernssaker.

Barnevoldsutvalget tok til orde for at det stimuleres til forskning på barnesakkyndig arbeid. Departementet viser til at Høgskulen på Vestlandet har mottatt midler fra Forskningsrådet for å undersøke innholdet i sakkyndige rapporter i barnevernssaker og hvordan barnevernet og rettssystemet bruker disse.

¹³ Særdomsstoler på nye områder? (NOU 2017:8)

5 Forskriftshjemmel om krav til sakkyndiges mandater og rapporter

5.1 Gjeldende rett

En viktig ramme for sakkyndig arbeid i barnevernssaker er mandatet som gis av oppdragsgiver. Mandatet til den sakkyndige legger blant annet premisser for den sakkyndiges arbeidsprosess, vurderinger og råd. I tillegg gjør mandatet leserne av en sakkyndig rapport i stand til å vurdere den sakkyndiges arbeid.

Det er ikke gitt egne bestemmelser i barnevernloven eller forskrift til denne om hvordan mandatet til sakkyndige i barnevernssaker skal utformes. Departementet har gitt veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker, som blant annet inneholder veiledning om mandatet til den sakkyndige og en veiledende mal for oppbygging av den sakkyndige rapporten.^{14 15}

Twisteloven kapittel 25 om sakkyndigbevis som gjelder for domstolene i sivile tvister, gjelder også for fylkesnemnda tilsvarende så langt det passer, jf. barnevernloven § 7-17 første ledd bokstav d).

I tvisteloven § 25-4 heter det at retten fastsetter hva den sakkyndige skal utrede, og gir de nødvendige instruksjoner. Retten kan pålegge partene å utarbeide forslag til mandat for de sakkyndige. Som hovedregel vil retten innhente partenes uttalelse og forslag til mandat før mandatet utformes og den endelige utformingen besluttet av saksforberedende dommer. Når det gjelder utformingen av den sakkyndige rapporten, er det ikke krav i tvisteloven, utover at det i § 25-1 fremgår at et sakkyndigbevis er en fagkyndig vurdering av de faktiske forholdene i saken. Det er gitt nærmere veiledning i egne retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene.¹⁶

I barnevernloven er det ikke fastsatt krav til sakkyndigrapporter. I forskrift om Barnesakkyndig kommisjon § 2 er det fastsatt at forskrift 18. desember 2008 nr. 1486 om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l. gjelder så langt den passer også for sakkyndige som ikke er helsepersonell. Det innebærer at sakkyndige rapporter i barnevernssaker skal være utarbeidet i samsvar med forskriften. Forskriften gjelder ved utstedelse av attest, erklæring o.l. Med dette menes enhver skriftlig bevitnelse, bekreftelse, vurdering o.l. avgitt av helsepersonell som ledd i yrkesutøvelsen for å dokumentere helseopplysninger, helsetilstand eller behandlingsforhold knyttet til enkeltpasienter med formål å skulle benyttes overfor andre enn pasienten selv, jf. forskriften § 2. I merknadene til forskriften § 2, fremgår det at det ikke legges opp til noen sonndring mellom såkalte

¹⁴ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen Q-1158 B, kapittel 4 og 5.

¹⁵ Bufdir har i tillegg nr. 1 til tildelingsbrev for 2019, fått i oppdrag å revidere Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen Q-1158 B

¹⁶ Retningslinjene er utarbeidet av Dommerforeningen, Riksadvokaten, Regjeringsadvokaten og Advokatforeningen (2014), og finnes her:

https://www.advokatforeningen.no/globalassets/advokatenesfagdager/sakkyndigarbeid_hefte_1214_w eb.pdf

"behandlererklæringer" og såkalte "sakkyndigerklæringer". Reglene i forskriften har derfor betydning for sakkyndiges rapporter i barnevernssaker.

Formålet med forskrift om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l. er at slike dokumenter utformes på en måte som gir høy kvalitet og legitimitet, jf. § 1. Den som utsteder attest o.l. skal være varsom, nøyaktig og objektiv, jf. § 3 jf. helsepersonelloven § 15 første ledd første punktum. Forskriften stiller også innholdsmessige krav til attester o.l. Det er blant annet krav om at attester o.l. skal være så utfyllende og tydelige at formålet med attesten oppfylles. Det er også listet opp en rekke konkrete opplysninger som skal tas med, dersom de er relevante og nødvendige for formålet, slik som bakgrunn, formål, mandat, oppdragsgiver, relasjon til pasienten, rammene for undersøkelser, beskrivelser av dokumentasjon og helsetilstand, funn ved undersøkelse mv., vurderinger, konklusjon eller anbefaling mv.

Barnesakkyndig kommisjon har gitt ut et informasjonsskriv om hva som kjennetegner en god rapport. Barnesakkyndig kommisjon har også utarbeidet en veiledende mal om oppbygging av den sakkyndige rapporten. Både informasjonsskrivet og malen finnes på kommisjonens hjemmesider.¹⁷

5.2 Bakgrunnen for forslaget

Flere informanter til evalueringen av BSK nevner utfordringer knyttet til utformingen av mandater.¹⁸ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernssaker kan være lite kjent for barnevernet og sakkyndige.¹⁹ Foreldre kan oppleve at de ikke får tilstrekkelig informasjon om den sakkyndiges mandat, rolle, arbeidsmetoder og om når rapporten skal foreligge.²⁰

Oppdragsgiver kan dessuten mangle kompetanse til å utforme et godt og klart mandat. I tillegg kan det være slik at oppdragsgiver legger opp til mer utredning enn nødvending i en allerede belastende situasjon for barn og foreldre, eller at oppdragsgiver vil ha en tilråding om omsorgs- og/eller samværløsninger.²¹

Også på andre felt enn barnevernet arbeides det med å heve kvaliteten på sakkyndigarbeidet. Departementet utreder forslaget fra Særdomstolsutvalget om å utvide ansvarsområdet til Barnesakkyndig kommisjon til også å omfatte en vurdering av sakkyndigrapporter i foreldretvistsaker, jf. Prop. 1 S (2019-2020) fra Barne- og familiedepartementet s. 56. I Prop. 54 L (2016-2017) *Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skyldevne, samfunnsvern og sakkyndighet)*, ble det foreslått å innføre en forskriftshjemmel for å kunne gi overordnede og generelle bestemmelser om hva mandatet til rettspsykiatriske undersøkelser skal inneholde. Der ble det også foreslått å

¹⁷ Barnesakkyndig kommisjon, Veiledende mal for sakkyndig rapport og Informasjonsskriv nr. 1 - Hva kjennetegner en god rapport?

¹⁸ Evaluering av Barnesakkyndig kommisjon, Agenda Kaupang 2015.

¹⁹ Veiledende retningslinjer for sakkyndig arbeid i barnevernsaker for barneverntjenesten, fylkesnemnda og domstolen Q-1158 B

²⁰ Ibid.

²¹ Sikker i sin sak? Om barn, sakkyndighet og rettssikkerhet. Trude Haugli og Grethe Nordhelle. Lov og rett 02/2014

regulere enkelte minimumskrav til erklæringen. Også Straffeprosesslovutvalget foreslår i NOU 2016: 24 *Ny straffeprosesslov* å regulere krav til mandat og rapport i lovutkast §§ 11-2 og 11-3.

5.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet har sett hen til Prop. 154 L (2016-2017) om endringer i straffeprosessloven, og forslaget der om å innføre krav i forskrift til mandat for og erklæringer fra rettspsykiatriske undersøkelser i straffesaker. Departementet mener at mange av de samme hensynene og begrunnelsene bak det forslaget, også gjelder for mandat og sakkyndigrapporter i barnevernssaker.

Et sentralt spørsmål er hvordan den sakkyndiges oppdrag skal formuleres. Et godt og klart formulert mandat er en grunnleggende forutsetning for at den sakkyndige rapporten skal oppfylle sitt formål, som er å gi oppdragsgiver et faglig perspektiv på de spørsmålene en sak reiser. Rapporten skal deretter danne grunnlaget for at avgjørelsesorganene kan fatte en riktig avgjørelse. Mandatet er viktig for å sikre at saken blir belyst i riktig omfang og bredde. Mandatet har også en side til Barnesakkyndig kommisjons kvalitetssikring av rapporten. Mandatet danner utgangspunktet for at Barnesakkyndig kommisjon kan vurdere om rapporten besvarer det den skal.

Som nevnt er de fleste sakkyndige psykologer, men også andre faggrupper er representert. Ikke alle sakkyndige er helsepersonell, men forskrift om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l. gjelder så langt den passer for sakkyndige som ikke er helsepersonell. Departementet mener det kan være hensiktsmessig at det utarbeides en egen forskrift om krav til sakkyndige mandater og rapporter i barnevernssaker.

Departementet foreslår at det i barnevernloven innføres en forskriftshjemmel om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandat og rapporter. I en slik forskrift kan det gis noen innholdsmessige minstekrav. Barnesakkyndig kommisjon har utarbeidet en veiledende mal for utforming av sakkyndige rapporter. Departementet mener at krav til den sakkyndige rapporten bør fremgå av forskrift.

Etter departementets syn vil forskriftsbestemmelser med krav til sakkyndiges mandat og rapport være med på å heve kvaliteten på sakkyndighetsarbeidet da det kan styrke det formelle rammeverket rundt sakkyndigoppdraget. Det vil også kunne bidra til forutberegnelighet og enhetlig praksis.

Mandatet bør utformes slik at den sakkyndige rapporten blir en fagkyndig vurdering av de faktiske forhold i saken. Siden sakkyndig arbeid fordrer stor grad av skjønn bør det overlates til oppdragsgiver å trekke konklusjoner basert på helheten i saken. Den sakkyndiges skal ikke levere argumenter for en bestemt beslutning eller vurdere rettslige spørsmål. Mandatet må tilpasses den enkelte sak, og skal inneholde en presis angivelse av hva den sakkyndige skal vurdere.

I rapporten skal den sakkyndige skille klart mellom premisser, vurderinger og konklusjon. Det bør bestrebes at rapportene gir konsentrerte og klare framstillinger av det mandatet spør om.

I tillegg til å uttrykke usikkerhet og feilkilder er det viktig at rapportene er utformet på en slik måte at det er mulig for avgjørelsesorganets aktører og private parter å forstå dem.

Departementet foreslår etter dette en forskriftshjemmel i barnevernloven om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandat og rapport i barnevernssaker, jf. forslag til ny § 2-6.

I arbeidet med en slik ny forskrift vil departementet se hen til og avklare forholdet mot forskrift 18. desember 2008 nr. 1486 om krav til helsepersonells attester, erklæringer o.l., både hva gjelder formål, virkeområde og materielt og prosessuelt innhold.

6 Forskriftshjemmel om krav til egenerklæring fra sakkyndige

6.1 Gjeldende rett

Departementet har utarbeidet veiledende retningslinjer om egenerklæring fra sakkyndige i barnevernssaker.²² En egenerklæring skal blant annet gi oversikt over den sakkyndiges tidligere oppdrag for oppdragsgiveren, om tidligere oppdrag som fagkyndig nemndsmedlem og/eller meddommer de siste to år. Sammen med egenerklæringen skal den sakkyndige også vedlegge CV med informasjon om blant annet grunnutdanning, spesialisering og faglig praksis.

Egenerklæringen vil gjøre det enklere for oppdragsgivere å finne en sakkyndig med tilstrekkelig faglig kompetanse etter sakens utredningsbehov, og dermed bidra til sakkyndige rapporter med god kvalitet. Formålet med egenerklæringen er også å bidra til uavhengighet til parter og andre som kan ha interesser i barnevernssaken og for å styrke åpenheten ved det sakkyndige arbeidet.

Som ledd i kvalitetssikring av barnesakkyndige er det etablert et sentralt register over sakkyndige i barne- og familiesaker. For å bli oppført i registeret kreves det at den sakkyndige har gjennomført et utdanningsprogram for barnefaglig sakkyndighetsarbeid, det vil si saker etter barnelov og barnevernlov. Det er Norsk Psykologforening som administrerer registeret på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet. Ikke alle sakkyndige som brukes står oppført i dette registeret, og det er ikke krav om å stå i registeret for å bli brukt som sakkyndig i barnevernssaker. Departementet har gitt Barne- ungdoms, og familiedirektoratet i oppdrag å vurdere alternative modeller for en videreutvikling av utdanningsprogrammet og registeret for barnefaglige sakkyndige.²³

6.2 Bakgrunnen for forslaget

Departementets retningslinjer fra 2014 er veiledende, og dermed ikke forpliktende for verken oppdragsgivere eller oppdragstakere.

²² Veiledende retningslinjer: Bruk av egenerklæring ved engasjering og oppnevning av sakkyndige i barnevernssaker. Fastsett av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 1. juli 2014

²³ Tildelingsbrev til Bufdir 2020, Oppdrag 31: Foreslå oppfølging av rapporten Evaluering av utdanningsprogram for barnefaglige sakkyndige (Agenda Kaupang, 2017). Herunder vurdere alternative modeller for videreutvikling av utdanningsprogrammet og registeret for barnefaglige sakkyndige, med forslag til hvilken instans som bør forvalte utdanningen og registeret.

I høringen til ny barnevernslov har det kommet flere uttalelser som stiller spørsmål ved sakkyndiges bindinger til barneverntjenesten. Det er uttalelser fra blant andre *KIB Norge* og *Stiftelsen barnas rettigheter*.

6.3 Departementets vurderinger og forslag

Dagens veiledende retningslinjer om bruk av egenerklæring for sakkyndige er ikke bindende.

Til sammenligning er det vedtatt lovendring i straffeprosessloven ny § 165 a, jf. lov 21. juni 2019 nr. 48, om at Kongen kan gi forskrift om krav til sakkyndiges egenerklæring. Lovendringen er ikke trådt i kraft. I lovforarbeidene står det at i egenerklæringen skal den sakkyndige kortfattet opplyse om utdanning og klinisk erfaring, samt forhold av betydning for habilitets- og uavhengighetsspørsmålet. Som begrunnelse vises det til at i tillegg til å gi viktig informasjon til retten bidrar egenerklæringen til en bevisstgjøring for den sakkyndige selv. Også åpenhet omkring tidligere samarbeid er viktig for tilliten til sakkyndigrollen og de sakkyndiges arbeid.²⁴

Departementet mener de samme hensyn gjør seg gjeldende i barnevernssaker. Formelle krav til egenerklæringen bevisstgjør den sakkyndige selv, og det kan bidra til å heve tilliten til sakkyndigrollen og den sakkyndiges arbeid i barnevernssaker.

I tillegg til å ha betydning for vurdering av habilitet og uavhengighet vil krav til egenerklæringen kunne bidra til at oppdragsgiver får en mer inngående kjennskap til den sakkyndiges kompetanse. Det er i flere sammenhenger blitt påpekt at registeret over barnefaglige sakkyndige ikke inneholder tilstrekkelig informasjon om den sakkyndiges kompetanse og at det gjør det vanskelig å velge rett sakkyndig. I en egenerklæring vil det være opp til den enkelte å oppgi relevant kompetanse.

Departementet ser at enkelte kan oppleve det som arbeidskrevende å skulle utforme en skriftlig egenerklæring for hver oppnevning, og at det kan føre til at noen ikke ønsker å ta oppdrag som sakkyndige i barnevernssaker. En annen utfordring er at det ikke utføres kontroll med om dokumentasjonen er riktig. Departementet mener likevel at ulempene er langt mindre enn fordelene. Departementet mener derfor det bør innføres en forskriftshjemmel i barnevernloven om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges egenerklæring i barnevernssaker.

Forskriften bør inneholde bestemmelser om at egenerklæringen skal opplyse om forhold av betydning for habilitets- og uavhengighetsspørsmålet, om den sakkyndiges utdanning og erfaring, og om når egenerklæringen skal foreligge.

Departementet mener at krav om egenerklæring bør omfatte alle profesjoner og faggrupper som tar på seg oppdrag som sakkyndig i barnevernssaker.

²⁴ Prop. 154 L (2016-2017) Endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (skylddevne, samfunnsvern og sakkyndighet), s. 184

Departementet foreslår etter dette en forskriftshjemmel i barnevernloven om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges egenerklæring i barnevernssaker, jf. forslag til ny § 2-6.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet legger til grunn at de foreslåtte endringene som sådan ikke vil få økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

De økonomiske og administrative konsekvensene av nye forskriftsbestemmelser vil bli vurdert i forbindelse med høringen av disse og i samråd med berørte departementer.

8 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til ny § 2-6

Bestemmelsen er ny. Bestemmelsen gir en egen forskriftshjemmel om at departementet kan gi bestemmelser i forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer.

9 Forslag til nye bestemmelser

Ny § 2-6. Sakkyndige

Departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer.